

VAY ŐU KİMSELERİN HALİNE!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikramı üzerinize olsun... Allah sizi sevdiği kulları arasına kabul eylesin... Allah, sevgisini gönlünüze yerleştirsin... Ömrünüzü rıza-i Bârî'ye uygun geçirmeyi nasib eylesin... Hatalardan, haramlardan, günahlardan cümlelerinizi korusun...

a. Vay Zenginlerin Haline!

Bugün açtığım sayfadan, birinci okuyacağım hadis-i şerif...

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

وَيْلٌ لِّلْأَغْنِيَاءِ مِنَ الْفُقَرَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. يَقُولُونَ:
رَبَّنَا، بَخِلُوا بِحُقُوقِنَا الَّتِي فَرَضْتَ لَنَا عَلَيْهِمْ
فِي أَمْوَالِهِمْ. فَيَقُولُ أَهْلُ تَعَالَى: وَعِزَّتِي وَجَالِلِي
الْقُرْبَنَّاكُمُ وَالْبَاعِدَنَّهُمْ

(طس. والعسكري، وابن مردويه عن أنس)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.107, no:4813; Taberânî, *Mu'cemü's- Sağîr*, c.II, s.13, no:693; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.392, no:7137; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.465, no:15822; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.III, s.197, no:4325;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXII, s.484, nq:25372.

RE. 461/9 (*Veylün li'l-ağniyâi mine'l-fukarâi yevme'l-kıyâme*h. *Yekülûn: Rabbenà bahilû bi-hukûkine'lletî faradte lenâ aleyhim fi emvâlihim. Feyekülü'llàhu teâlâ: Ve izzetî ve celâlî leukarribenneküm ve leübâidennehüm.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fi mâ kâl, ev kemà kâl.*

Tayâlisî, İbn-i Mürdeveyh ve Askerî, Enes RA'dan rivayet eylemişler. SAS Efendimiz buyuruyor ki:

(*Veylün li'l-ağniyâi mine'l-fukarâi yevme'l-kıyâme*h) “Kıyamet gününde fakirlerden dolayı, vay zenginlerin başına gelecek olanlara!.. (*Yekülûne*) O fakirler derler ki:

(*Rabbenà, bahilû bi-hukûkine'lletî faradte lenâ aleyhim fi emvâ-lihim!*) ‘Yâ Rabbi! Senin bizler için onların boynuna mallarında yüklediğin, farz kıldığın zekât gibi, sadaka gibi mâlî vazifeleri yapmakta, bize fakir olduğumuzdan dolayı haklarımızı vermekte bunlar cimri davrandılar!’ diye şikâyetlenirler.” Zenginin malında fakirin hakkı var ya.

Yüce Mevlâmız Allah-u Teâlâ Hazretleri de buyurur ki:

(*Ve izzetî ve celâlî*) “İzzetime ve celâlime and olsun ki, izzetim celâlim hakkı için...” Büyük yemin. (*Leukarribenneküm*) “Hiç şüphesiz, şeksiz, tereddütsüz bilin ki, sizi kendime yakınlıştıracağım, yakın kullarımdan eyleyeceğim! Mutlaka ve muhakkak yakınlıştıracağım! (*Ve leübâidennehüm*) Onları da yanımdan, huzurumdan, rahmetimden muhakkak ve mutlaka, kesin surette uzaklaştıracağım!” der.

Veyl kelimesi Arapça'da bir tâbirdir, edattır, "Vay!" mânâsına. Türkçe'deki "Vay vay, vay onun haline vay!.." dediğimiz gibi. Bir de cehennemde şiddetli azap gösterilen bir vâdinin ismi olduğu da hadis-i şerifte bildiriliyor. *Veyl* deresi denilen bir uçurumdan da, hadis-i şerifte bahis geçiyor.

(*Veylün li'l-ağniyâi*) "Vay zenginlerin başına geleceklere!.." Yâni şiddetli azap, şiddetli sıkıntı filân mânâsına. "Aslında bu *vey* idi, yâni *l* yoktu; sonra *l* ile öyle tabirleşti, kalıplaştı." diye, bazı dil alimleri ifade etmişler. Yâni başına bir büyük musibet, sıkıntı, sorumluluk, ceza, vebal gelecek kimselere, (*Veylün lehû*) "Ona *veyl* olsun!" veya "Veyl olacak!" şeklinde, "Allah kahretsin!" filân der gibi, bir beddua gibi de kullanılıyor. (*Veylün aleyhi*) şeklinde *alâ* ile de, *li* harf-i ceriyle de kullanılıyor.

Kur'an-ı Kerim'de de biliyorsunuz Tatfif Sûresi, (*Veylün li'l- mutaffifîn*) diye başlıyor. Kur'an-ı Kerim'de de geçen bir kelime bu. İbn-i Abbas RA bu kelimeyi, "şiddetli azap" diye açıklamış.

(*Veylün li'l-ağniyâi*) "Zenginlere şiddetli azab var." Neden?.. (*Mine'l-fukarâ'*) "Fakirlerden yana ihmalleri, fakirlere yapması gereken yardımları yapmadıkları için; (*yevme'l-kiyâme*) kıyamet gününde..."

O zaman fakirler diyecekler ki: (*Rabbenâ*) "Yâ Rabbi, ey Rabbimiz! (*Bahilû*) Bunlar cimrilik yaptılar, bahillik yaptılar, nekeslik yaptılar. (*Bi-hukûkinâ*) Bizim haklarımızı vermekte cimrilik

yaptılar, yâni vermediler. (*Elletî faradte lenâ aleyhim fi emvâlihîm*) O haklar ki, malları konusunda sen onlara bizler için farz kıldın, onların boyunlarına vazife kıldın.”

Kur'an-ı Kerim'de;

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

(المعارج، ٢٤-٢٥)

(*Ve'llezîne fî emvâlihîm hakkun ma'lûm. Li's-sâili ve'l- mahrûm*) “Zenginlerin mallarında dilenenler için, yoksullar ve mahrumlar için belirli bir hak vardır.” (Meâric, 70/24-25) buyruluyor.

Demek ki, zengin o hakkı ayıracak, “Bu fakirin hakkı” diyecek, “Yoksulun hakkı” diyecek; hakkı sahibine verecek, kurtulacak. İşte onu verdiği zaman, malı temiz bir mal olacak. Çünkü başkasının malına oturmamış, başkasının malını yememiş, başkasının malını gasb etmemiş oluyor.

“—Ama ben bunu kendim kazandım?..”

“—Sen kendin kazandın ama bu kazandığının şu kadarı fakirin hakkı!” diyor Allah...

Farz kılmış. Yeri göğü yaratan, seni yaratan, sana sağlık veren, sana zenginlik veren, akıl veren; bu işleri, paraları kazanabilecek kabiliyeti, zekâyı veren Allah, her şeyi sana veren Allah, “Malından şu kadarını fakire ver!” diye sana mükellefiyet yüklemiş.

Peki, ver demeseydi de, Allah onu da zengin etseydi...

“—Allah versin!” diyor ya bazıları.

Bu Allah versin sözünü bilmiyor insanlar. İstanbul’da filân kullanılır. Dilenci gelip bir şey istediği zaman, “Allah versin!” derler.

Hadis-i şerifte böyle bir tabir geçiyor ama:

“—Sizden bir şey istediği zaman, veriniz. Yarım bir hurma da olsa, isteyene istediğini verin!”

عُطُوا السَّائِلَ وَإِنْ جَاءَ عَلَى فَرَسٍ

(مالك عن زيد بن أسلم مرسلًا؛ عد. عن أبي هريرة)

(Ü’tu’s-sâile ve in câe alâ feresin)² “Atın üzerinde de gelse, isteyiciye verin!” Bunun atı var demeyin! Atı vardır ama, yiyeceği yoktur, istiyor.

“—Bir içim su, bir yudum lokma, ne verebilerseniz verin!

Veremiyorsanız, dua edin!” diyor Peygamber Efendimiz.

Yâni, “Bende de yok kardeşim, ne yapayım? Allah sana da, bana da versin... Allah acısın...” filan diye, veremediği zaman, vermeye imkânı olmadığı zaman, dua edecek.

² Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.93, no:20017; İmam Mâlik, *Muvatta’*

(Rivâyet-i Muhammed), c.V, s.1450, no:3653; Zeyd ibn-i Eslem RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VI, s.527, no:15986 ve 15987; *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.148, no:2074; *Câmü’l-Ehâdîs*, c.V, s.62, no:3739.

Zengin kasıla kasıla:

“—Allah versin!” diyor. “Kardeşim ben çalışıyorum, kazanıyorum.” diyor.

Peki, sen çalışıyorsun, kazanıyorsun, doğru gibi görünüyor bu söz... Ama, Allah sağlık vermeseydi çalışabilecek miydin? Çalışamayacaktın. Akıl vermeseydi, güçlü kuvvetli olduğun halde çalışabilecek miydin? Çalışamayacaktın. Müşteri göndermeseydi, işler ters gitseydi...

Meselâ, bir takım kararlardan dolayı Türkiye’de neler yaşadık. Bir gecede herkesin malının üçte ikisi gidiverdi. Eski hükümetlerden birisi bir karar aldı, malının üçte ikisi yok gibi oldu, çalınmış gibi oldu, alınmış gibi oldu. Üçte ikisi gitti, üçte biri kaldı. Üçte bir nisbetine düşüverdi. Millet onu anladı, anlamadı... Başka yerde küçücük bir yüzde nisbetinde bir değişme olsa, hükümeti devirirler. Millet onu hazmetti, geçti gitti. Türkiye acaib hazımlı bir ülke...

Fakirin zenginde hakkı var, bu kesin. Çünkü zengine zenginliği veren, zenginliği sağlamasını temin eden, imkânları veren Allah... Yaratan Allah, yaşatan Allah... Öldürse, diriltemezsiniz. Hasta etse, iyi edemezsiniz. Olayları ters geliştirse, takdîrât, alın yazısı başka türlü olsa, Karadeniz’de gemileri batır, tırı çarpar, arabası devrilir, şu olur, bu olur; sel olur, yangın olur, âfet olur... vs. vs. Yâni vermezse, vermez Allah. Veren Allah, alan Allah... İnsanın bunu anlaması lâzım!..

Allah bana verdi, beni imtihan etmek için. Merhametimi ölçmek için, bana “Ver!” diye emrediyor. Yâni, “Bakalım merhametli mi, fakirlere acıyor mu?” diye imtihan bu. Vermesi lâzım!

“—Pekiye Hocam, sen ileri ülkelerde yaşıyorsun; bu Türkiye’de böyle oluyor da, öteki ülkelerde nasıl oluyor?..”

Öteki ülkelerde yardım Türkiye’dekinden kat kat fazla... Bir kere işsizlik hakkı var; işsiz insanlar dahi alınının akıyla, kimseye el açıp, avuç açıp dilenmeden yaşayabiliyor. Bu Avustralya’da, Avrupa’da, Almanya’da çalışmayanlar bile tıkır tıkır maaş alıyorlar. Hasta olursa bedava bakılıyor, ev kiralari düşük oluyor, ev buluyorlar... Yâni, devlet sağlığıyla ilgileniyor; onun sağlığını iyi yapmak, iyileştirmek, tedavi etmek boynunun borcu oluyor. Bunlar için her türlü tedbiri almış, sakatlara her türlü kolaylığı göstermiş, hayretler içinde kalıyor insan...

Bizim arkadaşlardan birisinin annesi ihtiyarladı, bakıma muhtaç duruma düştü. Arkadaşı iş yerinden devlet emekliye ayırdı. Dedi ki:

“—Senin annen bakıma muhtaç, en iyi sen bakarsın. Ben seni emekli ediyorum, bu annene bak!” dedi, annesinin bakımını sağladı.

Sonra evi olmayana ev veriyor. “Senin ev sahibi olman lâzım!” diye, ev alacaklara para veriyor, yardım ediyor. Yâni, yardımlar çok fazla...

Sonra halkın kendisi, –yâni devlet araya girmeden– o kadar yardımsever ki, iki adımda bir kilise, hastane, okul, hayır müessesesi... vs. Her parselde, her adada, şehir planında bakarsanız en güzel yeri, en baş köşesi, mûtenâ yeri bir hayır müessesesininindir veya bir din müessesesininindir. Kesinlikle, bizden daha çok hayır yapıyorlar ve devlet de hayrı bizden daha çok destekliyor, milletine çok çok daha güzel hizmet ediyor. Yüzleri gülüyor...

Alt yapıyı yapmış. Hayat için gerekli ana maddeler su gibi, hatta sudan ucuz. Süt sudan daha ucuz, halis, tertemiz... Et ucuz... Öyle aç kalmak, boynunu bükme, ağzı sulanmak, lokantanın önünde açlıktan gözleri kararıp bayılmak gibi şeyler yok!..

Demek ki zengin, Allah'ın kendisine verdiği imkânlarla zengin oldu. Çalışmayla, çalıştım kendim kazandım dese bile, çalışmanın şartlarını da Allah verdi. Aklı da, sağlığı da Allah verdi. Onun için Allah ona, fakire biraz yardım etmesini emretmiş, farz kılmış.

O fakirler şikâyet edecekler:

“–Yâ Rabbi! Senin onların boynuna bizler için, mallarından ayırırsınlar da versinler diye, farz kıldığın haklarımızı bize vermediler, cimrilik yaptılar!” diyecekler.

Onun üzerine Allah-u Teâlâ Hazretleri büyük bir yeminle:

“—İzzetime, celâlime yemin ediyorum ki, sizi kendime yakınlaştıracam! Muhakkak ve mutlaka, şeksiz şüphesiz sizi kendime, yakınıma alacağım! Onları da uzaklaştıracam. Yâni, sizi rahmetime erdireceğim, onları da rahmetimden uzaklaştıracam.” buyuracak diyor Peygamber Efendimiz.

Bu *veylün*, eğer cehennemde şiddetli azabın gösterildiği bir uçurumsa, cehenneme atılacaklar; zekâtlarını, sadakalarını vermedikleri için, hayrat ü hasenatını yapmadıkları için, cayır cayır yanacaklar demek ki.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi, sizi kimseye muhtaç etmesin... Yâni, kula muhtaç etmesin... Kula muhtaç olmak çok zor... Ama muhterem kardeşlerim, muhtaçların da ne kadar ızdırap çektiğini; yoksulluğun, fakirliğin ne kadar zor olduğunu tahayyül edelim, idrak edelim, anlamağa çalışalım, anlayalım ve onlara gerekli yardımları yapalım! Çünkü yapılmadığı zaman, ahirette cezası var. Yapıldığı zaman da, dünyada ahirette çok faydası var.

Şu Afrika'ya çok acıyorum. Türkiye'ye yakın... Afrika'ya mutlaka yardım elini uzatmalıyız! Sudan'dan mı başlayacağız, Somali'den mi başlayacağız?.. Bir ara Somali'ye bazı yardımlar oldu. Moritanya'dan mı başlayacağız, Senegal'den mi?.. Bir Afrika ülkesinin başkanı da geldi, geçenlerde ziyaret etti Türkiye'mizi. Afrika'yla ilişkilerimizde böyle güzel, hayırhah düşüncelerle yardım edelim! Teknik yardım edelim, mâli yardım edelim, gıda yardımı yapalım; o tarafa eğilelim!..

Çünkü, buralarda televizyonlarda bir sürü açıklamalar, davetler, istekler yapılıyor:

“—Bunları doyuracağız, bunlara yardım edeceğiz. Para verin, işte şuraya para yatırın!” diye fakirler gösteriliyor.

Ondan sonra, onları nasıl derleyip topladıklarını, nasıl üstlerini giydirdiklerini, nasıl sınıflarda okuttuklarını, nasıl vahşilikten, ilkelikten kurtardıklarını gösteriyorlar televizyonlarda...

Tabii, onları aynı zamanda kendi dinlerine, kültürlerine göre yetiştiriyorlar. Hem kendi dillerini öğrendikleri için, kendilerine yardımcı oluyor, kendilerinin etki alanları genişliyor. Hem de dinlerine çektikleri için, onların başına papaz gönderiyorlar.

Sonra onlar vasıtasıyla, onların yaşadıkları yerleri de elde ediyorlar, sömürüyorlar.

Şimdi bizim de, hem Türkiye içinde, hem Türkiye dışında yardım çalışmalarımız olmalı! Tabii, evvelâ yakın akrabalardan başlamak gerektiğine göre, Azerbaycan'dan başlayarak Orta Asya'daki Türkî Cumhuriyetlere her türlü yardımı, yardımlaşmayı, iş birliğini mutlaka sağlamalıyız.

Sonra Balkanlar çok önemli... Bosna bizim kalemiz. Bulgaristan'da, Makedonya'da, Arnavutluk'ta, Romanya'da pek çok dindaşlarımız, kardeşlerimiz var.

Geçen gün çok sevindim, bir kardeşimiz Bulgaristan’da, Tuna boyunda güzel bir caminin yapılmasına elini uzatmış. Allah hepimize nasib eylesin... Sordum:

“—Nasıl orada durum?..”

“—Gayet güzel!.. Belediye başkanına çıktık, iyi karşıladılar.” dedi.

Yâni, muhtaçlar bize. Bulgar devlet başkanı da gelecekmiş Türkiye’yi ziyarete. Yâni işbirliğine mecburlar. Biz de akıllıca davranırsak, tekrar eski güzel işbirlikleri olabilir. Onun için, her yönden çok gayretli, çok dikkatli olmanızı acizâne hatırlatıyorum, sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

b. Kötü Alimlerin Zararı

İkinci hadis-i şerif, biraz bizlere de dokunan, yâni ulemâ kısmına da dokunan bir hadis-i şerif ama, bunu da okuyalım, çünkü sırası geldi. Kendi aleyhimize de olsa, hakkı söylememiz lâzım!

Allah-u Teâlâ Hazretleri, alimleri ümmetin emanetçileri kılmıştır, ümmeti alimlere emanet etmiştir. Alimler peygamberlerin varisleridir ve halifeleridir. Müslümanları koruyup kollamakla vazifelidir. Ama maalesef, bazı alimler bu vazifelerinden hiç haberdar değiller. Çok yanlış işler yapıyorlar. Onlara da ikazda bulunmak gerekiyor.

Onun için, sayfadaki bu hadisi şerifi de, bu duygularla seve seve okuyorum. Enes RA'dan, Hâkim *Târih*'inde rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:³

وَيْلٌ أَلَمَّتِي مِنْ عُلَمَاءِ السُّوءِ، يَتَّخِذُونَ هَذَا الْعِلْمَ
تِجَارَةً، يَبْتَغُونَ مِنْ أَمْرَاءِ زَمَانِهِمْ رِبْحًا أَلِنَفْسِهِمْ،
أَلْ أَرْبَحَ أَهْلُ تِجَارَتِهِمْ

(ك. فى تاريخه عن أنس)

RE. 461/10 (*Veylün li-ümmetî min ulemâi's-sûi, yettahizûne hâze'l-ilme ticâreten, yebteğune min ümerâi zemânihim ribhan li- enfüsihim, lâ erbaha'llâhu ticâratehüm*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Kenarda, “Bu hadis-i şerifte belki şöyle olsa daha iyi” diye bir düzeltme var. (*Min ümerâihim zemânihim*) yerine, “Burada (*min ümerâi zemânihim*) olmalı!” diye düzeltme yapıyor. Biz ona göre mânâsını verelim:

(*Veylün li-ümmetî*) “Vay benim ümmetimin başına geleceklere!..” Demek ki, çok şeyler gelecek ümmetin başına... Ona üzüyor Peygamber SAS Efendimiz. (*Min ulemâi's-sû'*) “Kötü alimlerden vay benim ümmetimin çekeceklerine, vay başına geleceklere!..” diyor.

³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.398, no:7154; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.371, no:29084; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.480, no:25366.

Yâni, burada ümmet suçlu değil, alimler suçlu ama, ümmet de o alimlerden çok çekecek. Ceza, azab gibi, şiddetli musibet gibi bir şey çekecekler. Onun için, “Vay!” diyor. (*Veylün li-ümmetî min ulemâi’s-sû’*) “Kötü alimlerden, vay benim ümmetimin başına gelenlere!” diye tercüme edebiliriz.

“—Bu alimler niye kötü alimler? Ne yapıyorlar, vasıfları ne?..” (*Yettahizûne hâze’l-ilme ticâreten*) “Bu ilmi ticaret kaynağı ediniyorlar.” Yâni, “Kazanç vesilesi ediniyorlar. İlmi satıp para topluyorlar, ceplerini dolduruyorlar. İlmi menfaat için, dünyalık sağlamak için kullanıyorlar.” demek olur. Kur’an-ı Kerim’de de böyle, dünyalık karşılığında ahireti satan kimselerin, eski ümmetlerde olduğunu okuyoruz. Onların da şiddetli azaba uğrayacakları, zaten Kur’an-ı Kerim’de bildiriliyor.

(*Yebteğûne min ümerâi zemânihim*) Bu kötü alimler ne yaparlarmış?.. Peygamber SAS Efendimiz ne yapacaklarını bildiriyor. Peygamberlik görüşüyle, ileride olacak şeyi bildirip hatırlatıyor bizlere. Ne yapıyorlarmış?.. (*Yebteğûne min ümerâi zemânihim ribhan li-enfüsihim*) “Zamanlarının emirlerinden, başkanlarından, emir ve komuta sahibi, söz sahibi, iktidar sahibi kişilerinden kendi nefisleri, şahısları için kazanç elde ediyorlar.”

(*Lâ erbaha’llàhu ticâratehüm*) Bu cümle de bedduadır Peygamber Efendimiz’den:

“—Allah bu ticaretlerini kârlı etmesin! Allah ticaretlerine kesatlık versin! İyilik vermesin, ticaretlerini kahretsin, mahvetsin...”

Neden?.. Çünkü ilmi satıyor, menfaat sağlıyor. İlmin gereği olan doğru yolu gösterme vazifesini yapmıyor. Doğruyu söylemiyor. İktidar sahiplerine dalkavukluk ediyor, zalim sultanlara yanaşıyor. Onların yalan yanlış işlerinde de ikaz etmeyip, pohpohlayıp ceplerini doldurmağa bakıyor.

Bu tabii, toplumun çok büyük bir hastalığıdır. Toplum böyle bir duruma düştüğü zaman, helâk olur. Çünkü, toplumlara yol gösterecek olanlar bilge ve bilgin insanlardır. Tâ ilk çağlardan beri, “Devletleri keşke bilge insanlar idare etse...” diye özlenmiştir. Eflatun meselâ, “Devleti böyle feylesof, arif, bilge insanlar idare etmeli!” diye, tâ kendi zamanından söylemiştir.

Tabii böyle bilen ve güzel ahlâka sahip olan insanlar devleti idare ettiği zaman, toplumlar yükselir. İnsanlar müreffeh yaşarlar, mutlu olurlar. Kurt kuzuyla arkadaş olur, tatlı geçim olur. Aldatmaca olmaz, sömürme olmaz, zulüm olmaz, eza, cefa haksızlık olmaz.

Ama alimler bozulunca, toplum da bozulur. Çünkü onlar insanları eğitiyorlar, onlar insanları eğitiyorlar, yönlendiriyorlar. Onlar hedefleri gösterecekler. Onu yapmadıkları zaman, iş dünyaperest, zevkperest, menfaatperest kötü insanların aklına kalınca, “Ben nereden neyi, nasıl çalar çırparım, nasıl rüşvet alırım?” şekliyle işler gidecek duruma gelince, tabii o zaman toplum bozuluyor.

Önce alimler bozular, ondan sonra kıyamet kopar. Hadis-i şeriflerde böyle bildiriliyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri alimleri alır, geriye cahil insanlar kalır. Sonra kendilerine bir şey sorulduğu zaman da, yalan yanlış cevaplar verirler. Kendileri de sapıtırlar, dalâlete düşerler. Kendilerine soru soranları da dalâlete düşürürler. Onlar insanların en kötüleridir. İşte onlardan sonra, böyle o sapıtan kavimlerin başına kabak patlar; belâlar, musibetler yağar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri ilim bakımından bizleri, sizleri yükseltsin... Evlâtlarınızı alim yetiştirmeye çok gayret edin!..

Ben bana soran bütün kardeşlerime, önce ilim yolunu tavsiye ediyorum:

“—İlimde ilerlemesi, yükselmesi mümkünse, ilerlemeye, yükselmeye çalışsın! Doktora yapsın, doçent olsun, profesör olsun, alim olsun... Zamanında, alanında, kendisinin dalında, çalıştığı dalda bir tane olsun, yegâne olsun... Dünyanın her yerinden kendisine soru sorsunlar, bilgi öğrenmeye çalışsınlar. Öyle yetiştiresin, öyle olsun!” diye gayret ediyorum, teşvik ediyorum, tavsiye ediyorum bana soran kardeşlerime...

“—Doktora yapın, üniversiteye girin, doçent, profesör olun...” diyorum.

Arkadaşlara şaka yapıyorum. Bu tabii öyle el sanatı gibi kolay bir şey değil ama:

“—Oturun kafanızı yorun, kendi sahanızda bir şey icad edin!” diyorum.

Bir de latîfe yapıyorum:

“—Benim de zamanım olsa, ben oturacağım bir şey icad edeceğim!” diye.

Gülüyorlar tabii.

Tabii, insanın her yönden hünerli olması, elinin hünerli olması iyidir. Kafasını, aklını, mantığını, muhakemesini güzel kullanırsa, yeni şeyler bulunabilir.

Biliyorsunuz, duymuşsunuzdur, yâni bu çengelli iğne; şöyle kıvrılıyor, şuraya takıldıktan sonra şu tarafında takılıyor, tutuyor.

Bu bir telin kıvrılması, ucuna bir şey eklenmesi, basit bir şey... Bunu Amerika’da ilk defa bulan, yapan adam zengin olmuş... Yâni, bir uzun teli iki defa kıvrıyor. Bir ucunu sivri yapıyor, batacak gibi... Öteki ucuna da, onu geçireceği bir yer takıştırıyor, bunu kaynatıyor. Al sana bir çengelli iğne... Toplu iğne; o da bir başarı. İğne fırt diye öbür tarafa gitmesin diye, arkası topuzlu...

Şimdi burada bizim yeni aldığımız caminin mihrabı yapılacak, minberi yapılacak, orası kesilecek, burası biçilecek... Buradaki inşaatla ilgili büyük mağazalara gidiyorum. O demirlerin, o vidaların çeşitlerine, o çivilerin çeşitlerine, o tahtaların çeşitlerine hayret ediyorum, hayran kalıyorum. Ne kadar teferruatlı, ne kadar ince,

ne kadar geliştirmişler kendi dallarında işleri...
Hangi dalda incelerseniz, hayran kalıyorsunuz.

Bir boya tutturalım dedik, katalogdan bir boyayı bulduk:

“—Şundan bir kutu istiyoruz.”

“—Yok, bu böyle olmaz!” dediler.

“—Nasıl olacak?”

“—İstedini söyle?...”

Söyledik. Ondan sonra gittiler bir boyayı aldılar. Orada gözümüzün önünde kitabı açtılar, şundan şu kadar gram, bundan bu kadar gram... Önlerindeki kaptı kattılar. Bir çevirme makinesine soktular, çevirdiler. Verdiler bize tam o renk. Yâni, o tonu tutturdular. Yâni, her şey bu kadar ince olmuş.

Geze geze ayaklarınız yoruluyor. Onların sergilendiği büyük mağazaları, gezdiğiniz zaman hayretler içinde kalıyorsunuz. İşte çalıştıkları için, öyle ilerliyorlar.

Meselâ, duvara çivi çakıyoruz; duvar alçıdan olduğu için çivi tutmuyor, levha düşüyor. Ne yapmak lâzım?..

“—Kolayı var!” dediler. “Bir çeşit çiviler var. Deliği deliyorsunuz. Ondan sonra vidaladığınız zaman arka tarafı şişiyor, çekiliyor ve alçıyı tutuyor. O alçı duvarda sapaşğlam duruyor...”

İşte basit bir şey... Ama bilmeyen bilmiyor. Bazı arkadaşlara gidiyorum, bakıyorum; duvardaki levhaları kopmuş, yerde. Yâni o çiviği, o vidayı bilmedikleri için, onu yapamıyorlar.

Onun için, ilimde çalışmak lâzım; bir... Ama alimlerin de ilmi hayra kullanması lâzım; iki... Yâni, şerre kullanmaması lâzım! Hele hele din alimlerinin din nâmına, Allah rızası için ellerini vicdanlarına koyup;

“—Kur’an-ı Kerim şöyle buyuruyor, hadis-i şerifte böyle buyruluyor.” diye, hakkı söylemesi lâzım, haktan ayrılmaması lâzım!

Allah’ın gazabına uğrayacak, ahirette ceza çekecek yamukluklar yapmaması lâzım! Dünya metaı için, mevkii, makamı için ahiretini satmaması lâzım!..

c.Yöneticilerin Vay Haline!

Üçüncü hadis-i şerif. Üç hadis okuyarak sohbetimi tamamlayayım diye, bir üçüncü hadis-i şerif daha ekleyelim. Peygamber Efendimiz SAS, bu hadis-i şerifinde de buyurmuş ki:⁴

وَيْلٌ لِلْوَالِيِّ مِنَ الرَّعِيَّةِ، إِلَّا وَالِيًّا يَحُوطُهُمْ مِنْ
وَرَائِهِمْ بِالنَّصِيحَةِ

(الرؤياني عن عبد اهلل بن مغفل)

RE. 461/4 (*Veylün li’l-vâlî mine’r-raiyyeti, illâ vâliyen yehûtuhüm min verâihim bi’n-nasîhah.*)

⁴ İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.37, s.446; Rûyânî, *Müsned*, c.III, s.2, no:857; Abdullah ibn-i Mugaffel RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VI, s.40, no:14689; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XXII, s.492, no:25392.

Diyor ki, Peygamber SAS Efendimiz:

(*Veylün li'l-vâlî mine'r-raiyyeti*) “Vay o valiye... Raiyyetten dolayı, teb’adan dolayı, yönettiği insanlardan dolayı, vay o valinin başına geleceklere!.. (*İllâ vâliyen*) Ancak şu vali müstesnâ...”

Raiyyetinden dolayı, idare ettiği insanlardan dolayı, ahirette vay valinin başına geleceklere!.. Başı çok derde girecek, şiddetli azaba, cezaya uğrayacak.

(*İllâ vâliyen*) Şu valiler müstesnâ ki; (*yehûtuhüm min verâihim bi'n-nasîhah*) samimiyetle, içtenlikle, hayırhahlıkla, iyiliklerini isteyerek onları şöyle arkalarından, haberleri olmadan, ihtiyatlı ihtiyatlı, tehlikelerden koruyup himaye eden valiler, güzel hizmet eden valiler müstesnâ...”

Demek ki, vazifesini güzel yaptı mı kurtuluyor, hatta mükâfatları alıyor.

Vazifesini güzel yapmadığı zaman, mevkiinin, makamının gerektirdiği çalışmaları yapmadığı zaman, ahirette Cenâb-ı Hakk’ın kahrına, gazabına uğrayacak duruma düşebiliyor. Herkes böyle...

Peygamber SAS Efendimiz'in meşhur hadis-i şerifini hemen hatırladık. Tabii siz de hatırlamışsınızdır:⁵

كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

(خ.م.د.ت.حم.حب.طس.ع.هب.ق.حل.خط.عد.عن ابن عمر)

RE. 343/1 (*Küllüküm râin, ve küllüküm mes'ûlün an raiyyetihî*) “Hepiniz çobansınız; hepiniz çobanlık ettiği sürünün korunmasından sorumlusunuz.” buyruluyor.

⁵ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.304, no:853; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1459, no:1829; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.145, no:2928; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.208, no:1705; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II s.54 no:5167; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.342, no:4490; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.81, no:206; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.170, no:3890; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.273, no:450; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.199, no:5831; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.319, no:20649; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.322, no:5261; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.287, no:12466; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.374, no:9173; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.281; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.143, no:2951; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.242, no:745; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İyâl*, c.I, s.491, no:320; İbn-i Mürdeveyh, *Emâlî*, c.I, s.108, no:2; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.428, no:2327; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.265, no:100; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.174; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.110, no:5954; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.49; Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.273, no:450; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.123; *Kenzü'l-Ummâl*, c.VI, s.47, no:14710; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.152, no:209; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.276, no:2771; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd- Duafâ*, c.V, s.330, no:1483; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.33, no:14670 ve 14710; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.941, no:1946; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.381, no:15753, 15754; RE. 343/1

Meselâ, aile reisi çocuklarından sorumlu... Hanım da evin eşyasından, kocasının namusundan; işe gittiği zaman arkasında emanet bıraktığı şeylerden sorumlu... Yâni herkes sorumlu.

Bunu sadece, bir kimseye bir şey söylemek için söylemiyoruz. Ama yöneticilerin sorumlulukları daha fazladır. Çünkü, mevkileri daha yüksektir. Çünkü, ihmalkârlıkları sadece kendilerine zarar vermez, çok büyük topluluklara zarar verir. Onun için, onların cezaları da daha büyük oluyor.

O bakımdan, sahabe-i kiram göreve çağrıldığı halde reddetmişlerdir;

“—Ben almayayım, kusura bakmayın, kabul etmeyeyim, affedin, bağışlayın!” demişlerdir.

Çok ısrar edilince, görevi almışlardır. Böyle görevi almağa atılmamışlardır. Çünkü yapılmayınca vebali, cezası çok fazla oluyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, hepimize gerçekleri gün gibi, pırıl pırıl görmeyi nasib etsin... Doğru ve güzel olan şeyleri yapmaya cümlemizi muvaffak eylesin... Her türlü yanlışlıklardan, kötülüklerden, onları işlemekten, onlara bulaşmaktan, hepinizi, hepimizi korusun... Hepimizi hayırlı bir ömür sürmeye muvaffak eylesin... Ümmet-i Muhammed'e faideli olmayı nasib etsin...

Kur'an-ı Kerim'e tam mânâsıyla uyup, Peygamber Efendimiz'in sünneti yolunda yürüyüp, sünnet-i seniyyeyi ihyâ eyleyip, şehid sevapları kazanmayı nasib eylesin... Huzuruna yüzü ak, alnı açık varalım...

Rabbimiz bize lütfeylesin, rahmeylesin, cümlemizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin... Cumalarınız mübarek olsun... Allah nice cumalara sağlık ve afiyetle cümlelerinizi eriştirsin, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

04. 08. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

